

УНИВЕРЗИТЕТ У
БЕОГРАДУ
ФИЛОЗОФСКИ
ФАКУЛТЕТ
ДС/СС 05/4-02 бр. 348/1-
Х/6
29.03.2012. године

ВЕЋЕ НАУЧНИХ ОБЛАСТИ
ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКИХ НАУКА

Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је на својој XVIII редовној седници, 29.03.2012. године – на основу чл. 221. став 1. алинеја 14. и члана 266. Статута Факултета, прихватило Извештај Комисије за докторске студије с предлогом теме за докторску дисертацију: ГЛАДИЈАТОРСКЕ ИГРЕ ПРОВИНЦИЈЕ ДАЛМАЦИЈЕ: УЛОГА СПЕКТАКЛА У КОНСТРУИСАЊУ РИМСКОГ ИДЕНТИТЕТА, докторанда Марка Јанковића.

За ментора је одређена проф. др Сташа Бабић.

Доставити:

1х Универзитету у Београду
1х Стручном сараднику за
докторске дисертације
1х Шефу Одсека за правне послове
1х Архиви

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА

Проф. др Весна
Димитријевић

Факултет <u>Филозофски</u>	УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ Веће научних области друштвено-хуманистичких наука (Назив већа научних области коме се захтев упућује)
<u>04/1-2 бр. 6/2067</u>	
(број захтева)	
<u>30.03.2012.</u>	
(датум)	

ЗАХТЕВ
за давање сагласности на предлог теме докторске дисертације

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на предлог теме докторске дисертације:

Гладијаторске игре провинције Далмације:
улога спектакла у конструисању римског идентитета
(пун назив предложене теме докторске дисертације)

НАУЧНА ОБЛАСТ археологија

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ:

Име, име једног од родитеља и презиме кандидата:

Марко (Александар) Јанковић

Назив и седиште факултета на коме је стекао високо образовање: Филозофски фак. у Београду

Година дипломирања:

Назив мастер рада 2007. кандидата:

Римска купатила Горње Мезије

Назив факултета на коме је мастер рад одбрањен: Филозофски

Година одбране магистарске тезе: 2009.

Обавештавамо вас да је Наставно-научно веће

на седници одржаној 29.03.2012.

размотрило предложену тему и закључило да је тема подобна за израду докторске дисертације.

	ДЕКАН ФАКУЛТЕТА
	<u>Проф. др Весна Димитријевић</u>

Прилог:

1. Предлог теме докторске дисертације са образложењем
2. Акт надлежног тела факултета о подобности теме за израду докторске дисертације

Додатак уз образац 1.

ПОДАЦИ О МЕНТОРУ

за кандидата Марка Јанковића

Име и презиме ментора: Сташа Бабић

Звање: Ванредни професор

Списак радова који квалификују ментора за вођење докторске дисертације:

1. Janus on the Bridge – A Balkan attitude towards ancient Rome, *Images of Rome – Perceptions of ancient Rome in Europe and the United States of America in the modern age*, R.Hingley (ed.), *Journal of Roman Archaeology, Supplementary Series No. 44* (2002), 167 – 182
2. 'Princely Graves' of the Central Balkans - Critical history of research, *Journal of European Archaeology V* (1) (2002), 70 – 88
3. "Translation Zones" or Gateway Communities Revisited: The case of Trebenište and Sindos, *Praehistory across Borders – From Aegean to Baltic Seas, Aegeum* 27 (2007), 57 – 61
4. Prošlost kao Drugi – Drugi kao prošlost (The Past as the Other – The Other as the Past), *Etnoantropološki problemi* 5/2 (2010), 259 – 268
5. Čemu još istorija arheologije? (Why History of Archaeology Matters?), *Etnoantropološki problemi* 6/3 (2011), 565 – 577

Заокружити одговарајућу опцију (А, Б, В или Г):

А) У случају менторства дисертације на докторским студијама у групацији техничко-технолошких, природно-математичких и медицинских наука ментор треба да има најмање три рада са SCI, SSCI, AHCI или SCIE листе, као и Math-Net.Ru листе.

Б) У случају менторства дисертације на докторским студијама у групацији друштвено-хуманистичких наука ментор треба да има најмање три рада са релевантне листе научних часописа (Релевантна листа научних часописа обухвата SCI, SSCI, AHCI и SCIE листе, као и ERIH листу, листу часописа које је Министарство за науку класификовало као M24 и додатну листу часописа коју ће, на предлог универзитета, донети Национални савет за високо образовање. Посебно се вреднују и монографије које Министарство науке класификује као M11, M12, M13, M14, M41 и M51.)

В) У случају израде докторске дисертације према ранијим прописима за кандидате који су стекли академски назив магистра наука ментор треба да има пет радова (референци) које га, по оцени Већа научних области, квалификују за ментора односне дисертације.

Г) У случају да у ужој научној области нема квалификованих наставника, приложити одлуку Већа докторских студија о именовању редовног професора за ментора.

ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

Датум _____

М.П.

Naslov:

**GLADIJATORSKE IGRE PROVINCIJE DALMACIJE:
ULOGA SPEKTAKLA U KONSTRUISANJU RIMSKOG IDENTITETA**

Kandidat: Marko A. Janković

Predloženi mentor: prof. Dr Staša Babić

Predmet istraživanja

Poreklo gladijatora i gladijatorskih igara, istraživači nalaze u religijskim radnjama vezanim za kult mrtvih još u 3. veku p.n.e, pre podizanja stalnih zidanih građevina namenjenim održavanju igara (Auguet 1972, Dupont 1989, Bomgardner 2000). Tokom perioda od dve stotine godina, gladijatorske borbe prošle su put od strogo kulturnih radnji, pre svega u privatnom, intimnom okruženju do javnih spektakala gigantskih razmera u kojima je ponekad učestvovalo i po nekoliko hiljada osuđenika, gladijatora, atleta i lovaca (Wiedeman 1992, Kyle 1998, Holleran 2003, Welch 2007). Spektakli u amfiteatrima i cirkovima širom Carstva, koji se održavaju od 1. veka naše ere, prepoznaju se u arheološkoj literaturi kao nosioci „rimske“ i, odnosno kao amblemi rimske kulture i civilizacije i često kao značajke „romanizacije“ (Revell 2009). Stoga se prisustvo gladijatora i održavanja spektakla u amfiteatru u provincijalnom kontekstu uzimalo za sigurnu potvrdu relativno visokog stepena romanizacije stanovništva.

Osnovni predmet kojim se bavi predloženo istraživanje predstavlja organizacija i održavanje gladijatorskih igara u provincijalnom kontekstu, kao i posledice koje takva svakodnevna dešavanja imaju po društvene odnose u provincijama, sa posebnim osvrtom na slučaj provincije Dalmacije. Do sada su, u tradicionalnoj literaturi, gladijatorske igre kao i objekti u kojima se one održavaju bile posmatrane kao rezultat završenog procesa romanizacije, ili bar „visokog stepena“ romanizacije. Ideja ovog istraživanja je da se fokus pomeri na aktivnu ulogu gladijatorskih igara u konstruisanju i održavanju identiteta, u odnosu na tradicionalne okvire u kome se gladijatorske igre posmatraju kao isključivo „rimske“ u kulturnom, etničkom ili političkom smislu. Zbog toga, koncept romanizacije mora biti podvrgnut temeljnom preispitivanju kako bi interakcija imperijalne rimske vlasti i lokalnih populacija bila redefinisana.

Romanizacija kao sveobuhvatni koncept u interpretaciji kulturnih promena koje nastaju kao rezultat kontakta Rima i lokalnih zajednica ima dugu tradiciju u evropskoj, pa i balkanskim arheologijama. Ovaj koncept u osnovi podrazumeva da različite strane koje učestvuju u interakciji stoje na različitim stupnjevima društvene evolucije. Rimska strana se najčešće posmatra kao superiorna, pa se svaka društvena promena u okviru lokalnih zajednica posmatra kao proces u kome se inferiornija, varvarska populacija kreće ka idealu- Rimu, i na tom putu prihvata rimsku kulturu – jezik, običaje i materijalnu kulturu – u većoj ili manjoj meri, što se iskazuje „stepenom romanizacije“ (Huskinson 2000, Hingley 2005, Revell 2009, Alcock 2010). Prisustvo / odsustvo materijala rimske provenijencije najčešće je jedino merilo stepena romanizacije jednog društva, dok se malo prostora posvećuje kontesktu u kojem se takvi nalazi otkrivaju. Ovako postavljen koncept podrazumeva bipolarnu šemu u kojoj je proces promene (u tradicionalnoj literaturi često nazivan uticajima) uvek jednosmeran i uvek usmeren od Rimljana ka drugima. Novija istraživanja pokazuju da se kulturne promene dešavaju kao rezultat interakcije svih strana učesnica, a da se kao rezultat izdvaja nova „hibridna“, provincijska kultura, različita u odnosu na početne pozicije svih strana. Jedna od indikacija takvih promena je upravo svakodnevna rutina korišćenja pojedinih objekata, običaja i materijalne kulture (Revell 2005; 2009). Koncept *romanizacije* gde se kontakt između dve strane posmatra kao proces u kome rimska kultura vrši pozitivan uticaj na drugu, lokalnu, inferiorniju stranu, napušten je u korist primene koncepta *identiteta u arheologiji* (Conlin-Cassela & Fowler 2003; Diaz-Andreu 2004; Babić 2010).

Geografsko-hronološki okvir

Istraživanje se bazira na arheološkom materijalu otkrivenom u okviru provincije Dalmacije, koja obuhvata primorski deo današnje Hrvatske, veći deo Bosne i Hercegovine (na severu do Posavine) i deo zapadne Srbije. Hronološki period koji istraživanje pokriva je raspon od 1. veka naše ere (najranije datovani predmeti) do 4. veka (period u kome je potvrđeno napuštanje amfiteatara u svrhu održavanja gladijatorskih spektakala).

Arheološki uzorak

Korpus pokretnih arheoloških nalaza koji se ispituje u doktorskoj disertaciji obuhvata 60 kataloških jedinica, sistematizovanih u različite kategorije zasnovane na funkciji i vrsti predmeta. Iako je uzorak relativno mali, u njemu je zastupljen raznovrstan materijal koji ilustruje različite aspekte gladijatorskih igara, što nam sve omogućava uvid u važnost i ulogu koje ovakva dešavanja imaju u rimskoj Dalmaciji. Pored amfiteatara u Saloni, Iaderu i Burnumu koji potvrđuju pre svega popularnost ovakvih spektakala u Dalmaciji (Dygve 1933, Cambi 1979; 2006, Jeličić-Radonić 2008), na primorskom delu provincije otkriveni su mnogobrojni pokretni arheološki nalazi koji otvaraju nove mogućnosti sagledavanja drugih aspekata gladijatorskih igara. Pre svega je tu pokretni arheološki materijal (keramičke lampe, nakit, bronzana plastika) koji govori o popularnosti igara u amfiteatrima i načinu na koji su ta dešavanja popularizovana u okvirima provincije (Veličković 1969, Vikić-Belančić 1971, Kirigin 1979, Mardešić 2003; 2006). Gladijatorske nekropole daju nam važne podatke o načinu života dalmatinskih gladijatora, ali i o odnosu društva prema samim gladijatorima. Iz natpisa i predstava na kamenim urnama mogu se izvući zaključci o njihovom statusu i preferiranim identitetima (Bulić 1888; 1890; 1891, Sanader 2001, Janković 2011). S druge strane, raznovrsni epigrafski materijal (natpisi sa urni, amfiteatara, žrtvenika) pruža obilje informacija o izgradnji amfiteatara, načinu održavanja igara, ljudima koji su organizovali i učestvovali u igrama, raznovrsnosti takmičenja, ali i o nekim kulturnim radnjama vezanim za gladijatorski poziv (Цермановић-Кузмановић 1970, Cambi 1979).

Gladijatorski spektakli, koji se tradicionalno posmatraju kao indikator stepena romanizacije jednog provincijalnog društva, razmatraju se na uzorku jedne provincije kako bi se proverila primena takvog koncepta na konkretnom primeru (Dalmacija) gde su prisutni skoro svi elementi spektakla (amfiteatri, nekropole, pokretni arheološki materijal, likovne predstave, epigrafski spomenici). Dalje, primena ovakvog koncepta na pojedinačnom primeru, ukazaće na eventualne prednosti ili ograničenja koje takav pristup ima u odnosu na tradicionalni koncept romanizacije.

Metodologija istraživanja

Metodologija koja je planirana za bavljenje ovom temom oslanja se pre svega na konstruktivistički pristup identitetima u arheologiji. Primena konstruktivističkog koncepta identiteta predstavlja živo polje istraživanja u arheologiji poslednje dve decenije, a kao rezultat većeg broja studija, izdvaja se nekoliko ključnih ideja: identitet je višestruka i fluidna kategorija gde materijalna kultura učestvuje u internalizaciji i iskazivanju identiteta (Conlin-Casella & Fowler 2003; Revell 2009). Ovako postavljen, rimski identitet nije fiksna tačka koju treba dostići, već fluidni koncept koji se održava kroz rutinu svakodnevnog života.

Promena stanovišta, kada je romanizacija u pitanju, najviše duguje *postkolonijalnoj kritici*, nastaloj kao rezultat preispitivanja arheoloških rezultata rimske arheologije u poslednje dve decenije (Hingley 2005; Revell 2009). Sada već veliki broj radova ukazuje na vezu tradicionalnih arheoloških interpretacija sa dnevno-političkim kontekstom u kome su interpretacije nastajale. Kao rezultat učešća rimske komponente, materijalna kultura je delimično slična u svim delovima Carstva, ali je u dovoljnoj meri različita da se prepoznaju regionalne karakteristike uslovljene načinom na koji kultura nastaje kao i intenzitetom učešća svih komponenti.

Kroz analizu konteksta nalaza, načina na koji se oni koriste u vreme dok su u funkciji, učestalosti, distribuciji, kao i odabiru predmeta, pokušaćemo da ustanovimo na koji način materijalna kultura i arheološki zapis odražavaju reakciju lokalnog stanovništva na gladijatorske spektakle. Koncept identiteta omogućiće nam da arheološki materijal u različitim kontekstima posmatramo kao indikatore preferiranih identiteta i da odgovorimo na pitanje koje aktivnosti i koji mehanizmi se koriste u konstruisanju lokalnih (provincijskih) identiteta, kao i u kakvoj su vezi ti lokalni identiteti sa odnosom prema rimskoj imperijalnoj vlasti.

Javne građevine, kao deo urbanog pejzaža, čine deo svakodnevnice u provinciji i vezane su za svakodnevne aktivnosti društva. Kao takve, one se mogu posmatrati ne kao indikator romanizacije, već kao sredstvo postizanja i održavanja lokalnih i kolektivnih identiteta. U tom smislu, arhitekturu, ali i predmete povezane sa gladijatorskim spektaklima treba posmatrati kao sredstvo za postizanje „rimskosti“ pre nego indikator kulturne promene.

Amfiteatri kao javne građevine, vode svoje poreklo sa italskog tla i predstavljaju rimski proizvod, prethodno nepoznat lokalnom provincijskom stanovništvu. Rimsko planiranje i

urbanizacija na širem prostoru provincije, predstavljaju novinu na prostoru Dalmacije, a novi, urbani pejzaž uzrokuje čitav niz promena u svakodnevnim društvenim aktivnostima stanovnika. Promena u organizaciji pejzaža i podizanje međusobno povezanih urbanih centara, pokreće dalje promene u načinu na koji se stanovništvo odnosi prema novoj organizaciji prostora i svakodnevnog života. Primenom koncepta u kojem se javne građevine posmatraju kao pokretač društvenih promena, pre nego kao indikator istih, pokušaćemo da uočimo na koji način se one koriste u konstruisanju i održavanju lokalnih identiteta.

Hipoteze i osnovna pitanja

Osnovnu hipotezu ovog rada predstavlja ideja da *gladijatorski spektakli održavani bilo u zasebnim javnim građevinama (amfiteatrima) ili u drugim javnim prostorima (teatri, forumi,...), čine jedan od bitnih katalizatora, društvenih promena u okviru provincijskog konteksta, i da aktivno učestvuju u konstruisanju lokalnih identiteta*. Svakodnevni život, kao i korišćenje javnih građevina, poput amfiteatra, teatra, kupatila, do sada je posmatran isključivo kao indikator završenih procesa romanizacije, dok je malo pažnje posvećeno ulozi koju imaju u konstruisanju i održavanju lokalnih identiteta. Cilj je da se istraži na koji način spektakli i sa njima povezana arhitektura i pokretni arheološki materijal učestvuju u konstruisanju novih hibridnih identiteta. Teza će pokušati da odgovori je *na koji način se gladijatorski spektakli koriste u postizanju i održavanju hibridnih identiteta, koliko je njihova uloga važna u tom procesu, kao i kako se ceo proces odražava u arheološkom materijalu*.

Ciljevi istraživanja i očekivani rezultati

Istraživanje identiteta u rimskoj arheologiji kao i definisanje načina na koji se identiteti manifestuju u svakodnevnoj praksi kroz arheološki materijal, predstavlja način na koji se omogućava interpretacija arheoloških rezultata u više različitih kategorija. Individualni identiteti se svakako mogu koristiti u održavanju više kolektivnih identiteta i obrnuto, pa nam to omogućava da prepoznamo višeznačnost određenih delova materijalne kulture koja je istovremena. Kao tri osnovna cilja istraživanja izdvajaju se:

- *prepoznavanje odnosa različitih individualnih i kolektivnih identiteta, kako bi se što jasnije predstavile prakse koje vode ka objašnjenju koncepta „biti Rimljanin“ u provinciji Dalmaciji.*
- *prepoznavanje upotrebe materijalne kulture u svrhu konstruisanja rimskog i lokalnih/hibridnih identiteta.*
- *definisanje odnosa „rimskog“ provincijalnog društva prema učesnicima gladijatorskih spektakala, njihovog statusa i uloge u društvu rimske Dalmacije.*

Kandidat očekuje da će rezultati doktorske disertacije ići u pravcu koji definiše način upotrebe „amblematičnih“ rimskih javnih građevina i dešavanja koja se odigravaju u provincijalnom kontekstu, kao i ulogu koju njihova svakodnevna upotreba ima u konstruisanju i održavanju lokalnih identiteta.

Struktura rada

Uvod

Predmet i ciljevi istraživanja

Hronološki i teritorijalni okvir rada

Teorijsko-metodološki okviri rada

Uvod u gladijatorske spektakle

Dosadašnja istraživanja, dometi i zaključci

Provincijalne razlike u odnosu na Rim

Koncept romanizacije

Kritički pregled prethodnih istraživanja

Koncept romanizacije u rimskoj Dalmaciji

Nova istraživanja, mogućnosti i pravci istraživanja (kulturna transformacija i konstruisanje rimskog identiteta)

Kataloški deo rada

Arhitektura (amfiteatri i teatri)

Pokretni arheološki materijal vezan za gladijatorske spektakle

Komentar kataloga

Diskusija

Organizacija, kompleksnost i popularnost igara u Dalmaciji

Odnos provincijalnog društva prema gladijatorima i igrama

Učešće spektakla u promeni svakodnevnice

Uloga spektakla u kreiranju i održavanju rimskog identiteta

Zaključak

Bibliografija

Prilozi (mape, tabele i fotografije)

Bibliografija

- Alcock, S. 2010. Vulgar Romanization and the Domination of Elites. Pp. 210-226. In *Italy and the West. Comparative Issues in Romanization*. (eds. S. Keay and N. Terrenato). Oxford: Oxbow books
- Auguet, R. 1972. *Cruelty and Civilization: The Roman Games*. London: George Allen and Unwin Ltd.
- Aydaş, M. 2006. Gladiatorial Inscriptions from Stratonikeia in Caria. *Epigrafica Anatolica* 39: 105-110.
- Babić, S. 2010. Arheologija i etnicitet. *Etnoantropološki problemi* 1 (5): 137-149.
- Bomgardner, D. L. 2000. *The Story of the Roman Amphitheater*. Routledge: London and New York
- Bulić, F. 1888. Iscrizioni inedite. Salona. *Bullettino di archeologia e storia Dalmata* XI: 129-130.
- Bulić, F. 1890 . Iscrizioni inedite. Salona. *Bullettino di archeologia e storia Dalmata* XIII: 97-99.
- Bulić, F. 1891. Iscrizioni inedite. Salona. *Bullettino di archeologia e storia Dalmata* XIV: 52-53.
- Bulić, F. 1986. *Po ruševinama stare Salone*. Split: Arheološki muzej
- Buljević, Z. 2010. Rimskodobna nekropola u splitskoj Lori. *Vjesnik za arheologiju i povijest Dalmatinsku* 103: 184-5.
- Cambi, N. 1979. „Amfiteatar i hipodrom“. U *Antički teatar na tlu Jugoslavije*, ur. Danica Dimitrijević i dr, 245-287. Novi Sad: Matica Srpska i Savez arheoloških društava Jugoslavije.
- Cambi, N. 1986. Salona i njene nekropole. *Radovi Filozofskog fakulteta Zadar* 25 (12): 61-107.
- Cambi, N. et all. 2006. *Amfiteatar u Burnumu. Stanje istraživanja 2003-2005*. Drniš-Šibenik-Zadar: Gradski muzej Drniš, JU Nacionalni park Krka i Sveučilište u Zadru
- Conlin-Casella, E. Fowler, C. 2004. *The Archaeology of Plural and Changing Identities*. New York: Springer.
- Diaz-Andreu, M. Lucy, S. 2005. *The Archaeology of Identity. Approaches to gender, age, status, ethnicity and religion*. New York: Routledge.

- Dodge, H. 1999. Amusing the Masses: Buildings for Entertainment and Leisure in the Roman World. Pp. 205-255. In *Life, Death and Entertainment in the Roman World* (eds. D.S. Potter & D. J. Mattingly). Michigan: Michigan University Press
- Duncan, A. 2006. *Performance and identity in the classical world*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dupont, F. 1989. *Daily Life in Ancient Rome*. Oxford: Blackwell Publishing
- Dyggve, E. 1933. *Recherches a Salone II*. Copenhagen: Press of the University.
- Fagan, G.G. 2011. *The Lure of the Arena. Social Psychology and the Crowd at the Roman Games*. Cambridge: Cambridge University Press
- Futrell, A. 2006. *The Roman games. Historical sources in translation*. Oxford: Blackwell Publishing.
- Gardner, J. 1993. *Being a Roman Citizen*. London and New York: Routledge.
- Gömöri, J. 2008. Scarbantia. Pp. 109-119. In *Die Römer in Niederösterreich*. (ed. W. Rosner). Wien: NÖ Institut für Landeskunde
- Guerrieri, M. C. 2007. *Il Colosseo*. Roma: Ministero per i Beni e le Attività Culturali, Soprintendenza Archeologica di Roma
- Guzzo, P.G. d'Ambrosio, A. 1998. *Pompeii. Guide to the site*. Napoli: Ministero per i Beni e le Attività Culturali, Soprintendenza Archeologica di Pompei
- Hingley, R. 2000. *Roman Officers and English Gentlemen*. London: Routledge
- Hingley, R. 2005. *Globalizing Roman Culture. Unity, diversity and empire*. London: Routledge.
- Holleran, C. 2003. „The development of public entertainment venues in Rome and Italy.“ In *Bread and Circuses. Evergetism and Municipal Patronage in Roman Italy*, eds. Kathryn Lomas and Tim Cornell, 46-60. London and New York: Routledge.
- Hönle, A. Henze, A. 1981. *Römische amphitheater und Stadien. Gladiatorenkämpfe und Circusspiele*. Luzern und Herrsching: Atlantis
- Hope, M. V. 1998. „Negotiating Identity and Status. The gladiators of Roman Nimes.“ In *Cultural Identity in the Roman Empire*, eds. Ray Laurence and Joanne Berry, 179-195. London and New York: Routledge.
- Hope, M. V. 2000. Contempt and respect: The treatment of the corpse in ancient Rome. In *Death and Disease in the Ancient City*, eds. Valerie M. Hope and Eireann Marshall, 104-126. London and New York: Routledge.

- Hopkins, K. Beard, M. 2005. *The Colosseum*. London: Profile books
- Huskinson, J. 2000. *Experiencing Rome. Culture, Identity and Power in the Roman Empire*. London: Routledge.
- Janković, A. M. 2011. *Konstruisanje identiteta u rimskoj Dalmaciji: Salonitanski gladijatori i njihov društveni status*. Etnoantropološki problemi 6 (3): 699-713.
- Jeličić-Radonić, J. 2008. Amfiteatar i zapadni bedemi Salone. *Tusculum* 1: 35-44.
- Jeličić-Radonić, J. Pereža, D. 2011. Antičke spolije u solinskim Paraćima. *Tusculum* 4: 43-66.
- Jeličić-Radonić, J. Sedlar, A. 2009. Topografija antičke Salone (I). *Tusculum* 2: 7-32.
- Jones, S. 1997. *The archaeology of ethnicity. Constructing identities in the past and present*. London: Routledge.
- Јовановић, А. 1984. *Римске некрополе на територију Југославије*. Београд: Филозофски факултет, Центар за археолошка истраживања.
- Kandler, M. 2008. Carnuntum – Topographie einer römischen Stadt. pp. 90-108. In *Die Römer in Niederösterreich*. (ed. W. Rosner). Wien: NÖ Institut für Landeskunde
- Kirigin, B. 1979. Nalaz rimskih natpisa i reljefa kod Škripa na otoku Braču. *Vjesnik za arheologiju i povijest dalmatinsku* 72-73: 129-130.
- Kyle, D. 1998. *Spectacles of Death in Ancient Rome*. London and New York: Routledge.
- Mardešić, J. 2003. Salonitanske nekropole. *Opuscula Archaeologica* Vol.27 No.1: 503-511.
- Mardešić, J. 2006. Svjetiljke s volutama i trokutastim nosom iz Aserije koje se čuvaju u Arheološkom muzeju u Splitu. *Asseria* 4:127-172.
- Mattingly, D. J. 2011. *Imperialism, Power and Identity. Experiencing the Roman Empire*. Princeton: Princeton University Press
- Millett, M. 1990. *The romanization of Britain*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Paolucci, F. 2006. *Gladiatori. I dannati dello spettacolo*. Firenze: Giunti
- Pedrazzi, T. 2007. *The Great Mysteries of Archaeology. Pompeii*. Cincinnati: David & Charles Book
- Revell, L. 2005. The Roman life course: A view from the inscriptions. *European Journal of Archaeology* 8(1): 43-63.
- Revell, L. 2009. *Roman Imperialism and Local Identities*. Cambridge: Cambridge University Press
- Sanader, M. 2001. ...et circenses u Solinu. *Arheološki Radovi i rasprave* 13: 17-32.

- Срејовић, Д. 1965. Некрополе раног Царства у Југославији. *Старинар* XIII-XIV: 49-84.
- Suić, M. 1954. *Muzeji i zbirke Zadra*. Zadar: Arheološki muzej
- Suić, M. 1976. *Antički grad na istočnom Jadranu*. Zagreb: Sveučilišna Naklada Liber.
- Šasel Kos, M. 2005. *Appian and Illyricum*. Ljubljana: Narodni muzej Slovenije
- Vagalinski, L.F. 2009. *Blood and Entertainment. Sports and Gladiatorial Games in Hellenistic and Roman Thrace*. Sofia: National Archaeological Institute with Museum Sofia
- Veličković, M. 1969. *Antička bronza u Jugoslaviji*. Beograd: Narodni muzej
- Veličković, M. 1972. *Rimska sitna bronzana plastika u Narodnom muzeju*. Beograd: Narodni muzej
- Vikić-Belančić, B. 1971. *Vjesnik Arheološkog muzeja Zagreb* V: 167.
- Welch, K.E. 2007. *The Roman Amphitheatre. From Its Origins to the Colloseum*. Cambridge: Cambridge University Press
- Wiedemann, T. 1992. *Emperors and Gladiators*. London and New York: Routledge.
- Wilkes, J. 1969. *Dalmatia*. London: Routledge and Kegan Paul.
- Woolf, G. 1996. Monumental Writing and the Expansion of Roman Society in the Early Empire. *Journal of Roman Studies* 86: 22-39.
- Woolf, G. 1997. Beyond Romans and Natives. In *Culture contact and Colonialism* (ed. C. Gosden). *World Archaeology* Vol. 28. No. 3: 339-350.
- Woolf, G. 1998. *Becoming Roman. The Origins of Provincial Civilization in Gaul*. Cambridge: Cambridge University Press
- Woolf, G. 2010. The Roman Cultural Revolution in Gaul. Pp. 173-186. In *Italy and the West. Comparative Issues in Romanization*. (eds. S. Keay and N. Terrenato). Oxford: Oxbow books

Наставно-научном већу Филозофског факултета, Београд

У Београду, 19. март 2012.

На редовној седници Одељења за археологију Филозофског факултета, одржаној 09.02.2012. године изабрани смо у Комисију за оцену образложења предложене теме доктората коју је поднео **Марко Јанковић**, МА, дипломирани археолог. Задовољство нам је да Већу Филозофског факултета у Београду поднесемо следећи

Реферат о квалификованости кандидата и подобности предложене теме за докторску дисертацију

Гладијаторске игре провинције Далмације:

Улога спектакла у конструисању римског идентитета

Марко Јанковић рођен је 1981. године у Нишу. На Одељењу за археологију Филозофског факултета у Београду дипломирао је 2007. године и одбранио дипломски-мастер рад 2009. године. На докторске студије на истом Одељењу уписан је школске 2010/2011. године и до данас испунио све обавезе предвиђене програмом. Радна биографија Марка Јанковића обухвата учешће на великом броју теренских истраживања, као и рад на активностима промоције археологије у јавности. Од 2010. године запослен је као истраживач-сарадник на Одељењу за археологију, где је такође укључен у извођење наставе на низу курсева из области класичне археологије. До данас је објавио 15 самосталних и коауторских научних и стручних радова, док се три самостална налазе у штампи. Уз основно интересовање у области римске провинцијске археологије, публиковани радови колеге Марка Јанковића покривају и веома широко поље различитих археолошких периода и проблема, указујући на искусног, поузданог и зрелог истраживача. О високој компетенцији кандидата посебно говори чланак „Конструисање идентитета у римској Далмацији: салонитански гладијатори и њихов друштвени статус“ (Етноантрополошки проблеми 6/3, 2011, 699-713.). Рад почива на упоредној анализи

археолошког и епиграфског материјала, са циљем реконструкције друштвеног статуса маргиналних друштвених група у римском провинцијском друштву. Уз адекватну примену теоријско-методолошких концепата из ширег поља друштвених и хуманистичких истраживања, текст отвара питања конструкције статуса појединаца кроз друштвену интеракцију и артикулације друштвених улога кроз материјалну културу. Излагање колеге Јанковића на престижном међународном скупу *Fingerprinting the Iron Age: Approaches to identity in the European Iron Age. Integrating South-Eastern Europe into the debate*, одржаном септембра 2011. године у Кембриџу у Великој Британији, у организацији Magdallene College и McDonald Institute for Archaeological Research, под насловом *Negotiating Identities at the Edges of the Roman Empire*, наставља Јанковићево занимање за могућности археолошког истраживања друштвених процеса кроз које се конструишу идентитети појединаца и група.

Овај правац интересовања чини окосницу предлога теме и образложења докторске дисертације Марка Јанковића. **Основни предмет** предложеног истраживања су гладијаторске игре као арена за стварање, испољавање и одржавање различитих друштвених статуса у оквиру римског провинцијалног друштва. С обзиром да се ови спектакли уобичајено сматрају типично римским обичајем, сведочанства о одржавању игара у провинцијама тумаче се као индикатор достигнутог високог степена *романизације* локалних заједница – примања одлика доминантне културе. Јанковић, међутим, преиспитује ову почетну претпоставку, полазећи од другачије **хипотезе**: да је управо одржавање ових манифестација било једно од средстава успостављања нових односа међу становништвом различитих културних припадности. На тај начин, у истраживање уводи конструктивистички концепт идентитета, што је веома живо поље разматрања у археологији последњих деценија. Ово нужно доводи до **методолошког аспекта** Јанковићевог истраживања, који се заснива на схватању материјалне културе као активног учесника у стварању и одржавању појединачних и групних идентитета, кроз различите стратегије производње, употребе и манипулације објектима. Посебну пажњу посвећује архитектонским аспектима гладијаторских игара – амфитеатрима као местима активног стварања и потрђивања идентитета. Додатном анализом контекста појединих покретних налаза везаних за гладијаторске игре, кандидат је у могућности да створи целовиту слику мреже социјалних односа која окружује ове спектакле. Овако постављена докторска теза има за превасходне **циљеве** да понуди одговоре на питања како је одређени сет материјалне културе учествовао у праксама интеракције различитих група и стварања/одржавања колективних идентитета у римској провинцији Далмацији. Закључци овог истраживања тако ће понудити и јаснију слику процеса културних интеракција у провинцијалном контексту и допринети бољем разумевању активног прожимања различитих културних пракси.

Планирана структура рада подразумева следећа поглавља:

Увод

Предмет и циљеви истраживања

Хронолошки и територијални оквир

Теоријско-методолошки оквир

Увод у гладијаторске спектакле

Досадашња истраживања, домети и закључци

Провинцијалне разлике у односу на Рим

Концепт романизације

Критички преглед претходних истраживања

Концепт романизације у римској Далмацији

Нова истраживања, могућности и правци

Културна трансформација и конструисање римског идентитета

Каталог

Архитектура (амфитеатри и театри)

Покретни археолошки материјал

Коментар

Дискусија

Организација и популарност игара у Далмацији

Однос провинцијалног друштва према гладијаторима и играма

Учешће спектакла у промени свакодневице

Улога спектакла у креирању и одржавању римског идентитета

Рад ће бити праћен илустративним прилозима (карте, фотографије, цртежи, табеле).

Приложена листа прелиминарне литературе коју наводи кандидат указује на његово темељно познавање археолошке грађе, објављених интерпретација, компаративне грађе и одабраног теоријско-методолошког оквира.

Предложена тема докторске дисертације Марка Јанковића и њено образложење представљају прецизно дефинисање релевантног истраживачког проблема и смештање у шири контекст провинцијске римске археологије, што је веома широко заступљена област истраживања у нашој струци. Солидно утемељен план истраживања почива на адекватно одабраном и образложеном теоријско-методолошком приступу. Очекивани резултати истраживања допринеће потпунијем сагледавању и разумевању веома атрактивног археолошког материјала и, на другој страни, ширем увођењу актуелних концепата у римску провинцијску археологију на територији Балкана. Из ових разлога предлажемо Наставно-научном већу Филозофског факултета у Београду да Марку Јанковићу одобри израду докторске дисертације под насловом *Гладијаторске игре провинције Далмације: Улога спектакла у конструисању римског идентитета*.

С поштовањем,

Проф. др Александар Палавестра

Доц. др Софија Стефановић

Доц. др Мирослав Вујовић

Проф. др Сташа Бабић, предложени ментор

